

3348

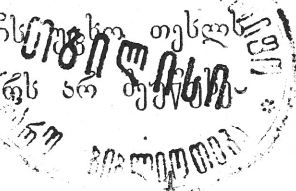
მაჰმადის ცხოვრება.

თ ა ვ ი I.

423

1845

მეწამულის ზღვის, მდინარე ეფრატისა და ინდო-
თის ოკეანოს შორის მდებარეობს ნახევარ კუნძული,
რომელსაცა ეწოდება არაბეთი. მრთელს აზიაში რამ-
დენიმე საუკუნოების განმავლობაში ისეთი არეულობა
იყო, რომ მეფენი მრავალჯერ იცვლებოდნენ, ხალხნი
თითქმის სრულებით სწყდებოდნენ და იმათ მაგიერ
სხვა ტომნი სახლდებოდნენ, სამსჯღრებს სხვა და
სხვა ახალი წოდება ეძლეოდათ და ამის მიხედვით
მრთელი ევროპა და აფრიკაც მოუსვენებლობაში იყო,
მსოფლიდ ერთი არაბეთი ერთს მდგომარეობაში იმეო-
ფებოდა და იმ ნახევარ კუნძულს არა ვითარს შემთხ-
ვევად არ აღაშოფოთებდა; ისინი არა ვითარს თესლ-
არ დაუმონავებია და არა ვითარსა მტენს არ ბეჭ-
ბია.

როგორც თითონ არაბეთის მეისტორიენი მოგვითხრობენ, იპითი მხარე თუთ უშორეს დროთგან არსებობს, ასე რომ, როდესაც წარღვნა გათავდა ბნოეს შთამომავლობა გამრავლდა, განიფენენ რამდენმე შტოებად ბ იმათ ჰირველთაგანი ორნი შტონი, რომელთაცა ეწოდებოდათ ადიტი ბ ფამუდიტი, მოვიდნენ ამ ზემოსსენებულ კუნძულზედ ბ იქ დასახლდნენ; მაგრამ თუმიცა ამითი შთამავლობა დიდ ხანს არსებობდა, მაგრამ ბოლოს სრულებით ამოწედა, თავის ურწმუნობასა გამო. სამის შთამომავლობათაგანი მხოლოდ და დარჩა ერთი, რომელსაცა ეწოდებოდა იარაბი. ამან დააფუძნა ამ ნახევარ კუნძულზედ სამეფო იემენი, აქედან დაერქვა ამ ქვეყნას არაბეთი. არაბის შვილს ერქვა ჯურგამ, ამასა ჰქვანდა ქალი და ეს ქალი მიათხოვა იჰმაილს, რომელიცა იყო შვილი ჰატრიაჩხის აბრაამისა ბ რომელიცა გამოძევებულ იყო თავის მამის სასლითგან. ამ იჰმაილს არაბეთში გაუხდნენ თორმეტი შვილნი, რომელნიცა შეიქმნენ ბოლოს მრთელის მხრის ბრძანებელნი. ორთა უფროსთა შვილებთა ნევაიაფას ბ ქიდაჩსა დიდი შეძლება ბ სიმდიდრე ჰქონდათ; ჰქვანდათ ურიცხვნი საქონელი. ძველიდგანვე დიდი განსხვავება იყო იმ არაბთა შორის, რომელნიცა

იღვანე ვაჟე ადგილებში, ნაუდუიერს ზე იმ აზრათა შორის რომელნიცა სცხოვრებდნენ კარვებში მთიან ადგილს. ზირველნი მიხედვდნენ ვაჭრობასა, გაქონდათ საქონელი მეწამულის ზღვით ზე თითქმის ინდიეთთან ჭქონდათ დაკავშირება, სოლო ჭეორენი ხვნა-თესვით გამოდიოდნენ.

იმათი ზირველი სახმარი საქონელი იყო აქლემი, აქლემებით მიჭქონდათ ზე მოჭქონდათ საქონელი; კარვებში მდგომნი აზრები, მსახურობდნენ ამ ვაჭრებს მოჯამაგირებად. იმათ დიდი ზღებ-მიცემობა ჭქონდათ ინდიეთთან, ეფიოპიასთან, ძველ სირიასთან, რომლის მიხედვით მათ დაკარგეს ნამდვილი თავიანთი ძველი თვისება. მხოლოდ, თუ იყო კიდევ დარჩომილი ზატრიარსნური ცხოვრება, ეს იყო მთიულ აზრებში, რომელნიცა ეტროფოდნენ თავიანთ მშვენიერს ზე დიდუბულის ბუნებასა; ერთს ზღაგს მოლევდნენ მიწის მოსავალსა ზე მიწას ნაყოფიერება მოაკლდებოდა, დოწავდნენ, დასცემდნენ კარვებს ზე დასახლდებოდნენ სხუა სამს მიწასეგ; აქ აზრები სხუა ზე სხუა თესლებად დაყოფილნი იუენენ, თუთოეულს ერს, ანუ სასოგადოებას, თავისი საკუთარი ეპირი ჭევანდა, როგორც ზღაგე ზატრიარსნი იუენენ, ნიშნად იმის უპირატესობისა,

იმის კარვის წინ, ერჭო შუბი, მაგრამ ეს უფლება შე-
 მკვიდრყო ითი არ იყო, ერთის ემირის სიკვდილის
 შემდგომ, მეორე ემირს ირჩევდა საზოგადოება, რომ
 მელიცა ამარჩევდა ღირს სამსახურობით ღ ჰატოის-
 ნებით. იმას უფლებად ჰქონდა დაეწყო ომი მესობ-
 ლებთან, შერიგებოდა ღ დახვედროდა უცხო ქვეყნის
 სტუმარსა, მაგრამ როგორც ეს უფლება, ისე სხუა,
 გარეშემოზღუდული ჰქონდა ღ უნდა ეოფილიყო ერის
 ნებით. ამას გარდა, თუმიცა არაბნი მრავალ საზოგა-
 დობად იუენენ განუოფილნი, მაგრამ მაინც ისე
 მრთელს ხალხს ერთობა ჰქონდა, რომ ამ ემირების თა-
 ვი ღ უფროსი, ერთი ემირი იყო მრთელის არაბებისა,
 რომელსაცა ჰქონდა ციხე, ხალხის კეთილმდგომარეო-
 ბისა ღ საჭიროებისათჳს; ამ ემირების უფროსს უწო-
 დებდნენ შეისს ჩუღნ აქვანბობთ საზოგადოებას, მაგ-
 რამ ისე მრავალნი იყო თჯთოეული საზოგადოება
 რომ ერთის მინდვრითჳნ გადასახლეების ღროს მეო-
 რესედ, მრავალთ უმრავლესნი სჩანდნენ; ისინი იუენენ
 გულადნი, გონიერნი, შორს მხედველნი, ნიჭიერნი ღ
 თავის მოყვარენი. სისხლის აღება იმათში დიდი ჩვე-
 ულება იყო, თითქმის ეს საქმე, მიაჩნდათ საღმრთოდ.
 ამას გარდა, მწვერმეტველებას ღ ზოესიას იმათსედ

დიდი მოქმედება ჰქონდა, ისეთი მგრძნობელი ხალხი
 იყო; უფრო მეტად მოსწონდათ ანდასები, ზღაპრები
 ზე წინათ თქმულების მოწმუნენიც იუენენ; ამას გარდა,
 იუენენ მტაცებელნი, მძვინვარენი ზე სტუმართ მოყვა-
 რეობა ძრიელ იყო იმათში გავრცელებული. საჩუქარი
 რომ მიეცა ვისთვისმე, მეტად უხაროდა; იმათი კარი
 მგზავრისთვის ყოველთვის ღია იყო; ერთ ლუკმა ჰურს
 ყველას სიამოვნებით გაუყოფდა. ერთსელ რომ არაბ-
 თან ჰური გეჭამა, რაც უნდა გაჭირვება გქონოდა, მე-
 გეძლო იმის სახლში უშიშრად შეგეფარებინა თავი. იმ
 დროს იმათში ორ გვარი სარწმუნოება იყო როგორც
 მრთელს აღმოსავლეთის მხარესედ, საბეისმისა ზე მა-
 გეისმისა, მაგრამ არაბებს უფრო საბეისმის სარწმუ-
 ნოება ეჭირათ. ეს სარწმუნოება დაეწესებინა სიფას
 შვილსა საბას, რომელიცა მასსია ეგვიპტის ჰირამი-
 დების ნანგრევების ქვეშ თავის მძისწულ ენოსთან. ასე
 ანბობენ არაბნი, ვითომც აბრაამიც იმავე სარწმუნოების
 ყოფილიყოს, იმისნი მთამავლობანიც, თითონ ისრაელიც
 ზე მოსესაც ეს სარწმუნოება ვითომც დამტკიცებინოს,
 ღმრთის ბძანებით სინაის მთასედ. ამ სარწმუნოების
 კანონით, ღმერთი სწამდათ ერთი, ყოვლის შემოქმედი
 ზე ყოვლის შემძლებელი; იმათა სწამდათ, რომ ვინც
 ამ ქვეყანაში თავის სიცოცხლეს კეთილად გაატარებდა,

ის საუკუნო სასუფეველს მოიპოვებდა. ისე სწამდათ უოვლად შემძლებელი ღმერთი, რომ კონებით მიას ოე-
 ბასაც ვერა ბედავდნენ ზ მიმართავდნენ ლოცვით ანგელოზთ
 შუამავლობასა. ისინი ჰგონებდნენ ეს ანგელოზნი სცხოვ-
 რობდნენ ცაში ზ ეჩვენებოდნენ ვარსკვლავებად ვარს-
 კვლავნი მიახნდათ ანგელოზებად. ბოლოს უკანასკ-
 ნელს დროს ეს სარწმუნოება წენარ-წენარა რა დაე-
 ცა, უცებ იქამდინ დასდაბლდა, რომ დაუწვეს კერძებს
 თაფანის ცემა, ვარსკვლავები ანგელოზებად რომ მი-
 ახნდათ, იმათ დაუწვეს თაფანის ცემა როგორც თუთ
 ღმერთისა, ბოლოს დროს იმ ვარსკვლავების ნიშნად
 ამართეს ადგილ ადგილ სხუა ზ სხუა კვარი გამოსა-
 ტულება, აუშენეს ტაძრები ზ დაუწვეს თაფანის-ცემა,
 უოველ კაცს ეგონა, ცაში საკუთარი ვარსკვლავი ჰქვან-
 და ზ იმის ჰატევის ცემის ნიშნად. აკეთებდა რაღაცა
 ნიშანს, დააუდებდა ზ იმაზედ ლოცულობდა, იქამდინ
 დაეცა ეს ერი, რომ კერძებს მოუყვანდნენ შვილს მსხვერ-
 ჳლად ზ იმის წინ ცეცხლში სწავდნენ, მეორე სა-
 რწმუნოება იყო იმათში მავისა, რომლის დამფუძნე-
 ბელი იყო ზენდ-ავესტის წიგნი როგორც მოგვითს-
 რობს კერძო-თაფანის მცემელთ წინასწარმეტყველი,
 ზაროასტრი. ეს სარწმუნოებაც ჰირველად იმ კვარი

იყო, რომ სწამდათ ერთი ღმერთი, მაგრამ ბოლოს
 ჟამს ესეც ისე შეიცვალა, როგორც სიბერისა. იმათ
 არც ტაძრები ჰქონდათ, არც სსუა სახლი კერპების-
 თვს, ამათ ეგონათ ღმერთი სცხოვრებდა მზეში და
 ამისათვის მზესა სცემდნენ თავიანთსა, ამ ორ სარწმუ-
 ნოებაში, საბერის სარწმუნოება უფრო გავრცელე-
 ბული იყო არაბეთში, მაგების სარწმუნოებას უფრო
 ისინი მიჰყვდნენ, რომელნიცა სძირად დადიოდნენ
 აღმ-მოცემობისათვის სწარსეთში. უკანასკნელს დროში
 ებრაელთა სარწმუნოებაც შეერივა არაბებში ამ მიზე-
 ზით, რომ, როდესაც რომაელთა ააოხრეს პალესტინი
 და იერუსალიმიც აიკლეს მტრებმა. ებრაელი გამოქ-
 ცეულნი ზოგნი ერთნი შეუერთდნენ არაბებს და შემო-
 ტანეს თავიანთი სარწმუნოება. ამათი სარწმუნოების
 ლოგი ერთი წესებიც შემოიტანეს არაბებმა თავიანთ სარწ-
 მუნოებაში და როგორც მდიდარი ხალხნი, არაბებსედი
 დიდი მოქმედებაცა ჰქონდათ, თითქმის ქრისტიანობის
 ნიშანიც მიხვდათ არაბებს. თვითან მოციქული პავლე
 ყოფილიყო აქ, მაგრამ რადცა აღრეულობის გამო
 პაღე მოშორებოდა; და თუ ქრისტიანი იყო ვინმე
 განდევნილი, მიუწუებულს მთებში, ჩუმათ იმყოფებო-
 და.

როგორც სარწმუნოებით იუვენ აზაბები გაცალკეებულ-
ლი, ისე სხუა საქმეშიაც. იმათ ერთობა სრულებით
არა ჰქონდათ, უველა საზოგადოება ცალკე იწევდა ზ
ერთი საზოგადოება მეორეს, მტრის თვალთ უუურებ-
და. არ იყო იმისთანა ძალა, რომ ეს მეომარი ზ
დიდ ძალი ხალხი შეაერთებინა ზ გაემლიერებინა.

ბოლოს მოვიდა დრო ზ ეს ერთმანეთის მტერ-
ნი ერნი შეერთდნენ ერთად, შეერთდნენ ერთის სარ-
წმუნოებით, გამსწევდნენ საზოგადო საქმის წარსაძა-
ტებლად. გამოჩნდა შემძლებელი გენიოზი, რომელმაც
ეს გაუანტული ზ გაცალკეებული ერი, ერთად შეკრიბა,
შობებრა თავისი გენიოზური სულის ძალა ზ დაიწე-
რაა ქვეყნის სიმშრგელის მეფობა.

თ ა ვ ი II,

მავმადის დაბადება და იმისნი ნათესავნი. იმისნი
მძირეა წლოვანება და სიუბაწვილის ცხოვრება.

დამფუძნებელი ისლამის სარწმუნოებისა მაჯადი,
დაიბადა ქალაქს მეკაში, ქრისტეს შობითგან 569
წელსა. ის იყო ნათესაობით განთქმულის კორეიშიტის

გვარისა, რომელს გვარშიაც მომდინარეობდა ორი შტო, ორთა მმთავრან. ეს ორნი მმანი იუვენენ: გაშე-
მას ღ აბად-შემასი. გაშეშმა, მჭმადის წინა ზარმა
მეკვის ქალაქს დიდი სამსახური აღმოუჩინა, ეს ქალა-
ქი მდებარეობდა უნაუოფო მიწაზედ, ქვიშიანზედ ღ
ქვიანზედ, ასე რომ ამის მიხეზით უოველთჳს თითქ-
მის შიმშილობა იყო. მეექვსე საუკუნის დასაწყისში
გაშეშმა, დაწყსა, უოველ წელიწადს გაეგზავნა აქლე-
მების ქარვანები ორჯერ უცხო ქვეყნებში ზურების
მოსატანად. ერთს ქარვანსა გზავნიდა საფხულში სი-
რიაში, ხოლო მეორე ქარვანს სამთარში სამსრეთის
არაბეთში, ანუ იემენში. ამისა გამო, მეკვის ქალაქში
დაიწვეს ზიდვა ბლომად სასმელ-საჭმელისა ღ სხუა
ღ სხუა გვარ საქონლისა. მეკვა გადაიქცა სავაჭრო
ქალაქად, ხოლო კარეიშიტის გვარმა, როგორც სრუ-
ლი ზატაჳის ცემა შეიძინა გაშეშმა სასოგადოებისაგან,
ამისათჳს ჩააბარეს იმას, თავიანთ სამლოცველო, რომ-
ელიცა ჰქონდათ ღ რომელსაცა ეწოდებოდა ქაბა. ეს
იყო ამ ქაბის გამგებელი ღ მოძლეელი, ამ ქაბაში
მოდირდნენ სალოცავად, მრთელი არაბები.

გაშეშმის სიკვდილის შემდგომს, იმისი ადგილი
დაიჭირა იმისმა შვილმა აბად-აღრიმოტაღლებმა, ამან

გამოისსნა ქალაქი მეკვა მტრისდაცემისაგან ღ ამით უფრო საღსმა დაუმტკიცა საშვილისშვილოდ ქაბის სამ-ლოცველოს მშართველობა.

აბდ-ალ-მოტალეებსა ჭეუანდა მრავალნი ძენი ღ ასულნი. იმის შვილებთაგანნი ისტორიაში ცნობილ არიან: აბუ ტალეძე, აბუ ლაზაძე, აბბას, გამსა ღ აბ-დალლას. ეს უკანასკნელი შვილი იყო ეველასედ ზა-ტარა ღ ეველასაგან საუქარელი. ამან შეირთო ცო-ლად, ერთი თავისივე შორეული მოგვარის ქალი, რომელსაცა ეწოდა ამინი, აბდალას ისეთი მშვენიერი ვაჟ კაცი იყო, რომ ქალები იმის სილამაზისაგან გიჟ-დებოდნენ, უკეთუ ვერწმუნებით მუსულმანთა, იმათში თქმულებას, ვითომც იმ ღამეს, რა ღამესაც აბდალ-ლასმა იქორწინა, ორასი ქალი მოკვდა იმის სიუვა-რულისაგანაო.

მაჰმადი იყო ამ ქორწინების ზირველი ნაყოფი. იმის დაბადების დროს, როგორც ანბობენ მუსულმანნი, დი-დი სასწაულთ მოქმედებანი მოხდნენ. შობის ჟამს, დედამ არა ვითარი მტკივნეულება იგრძნო; იმ წამში, როდესაც იშუა, ზეციურმა ცეცხლმა სრულებით განა-ნათლა მეკვის გარემოება ღ ახლად დაბადებულმა, რა მიმართა თვალნი ზეცისა მიმართ, მადლის ხმით

შესძახა: «დიდო ღმერთო! არა არს ღმერთი, თუნიერ ღმერთისა, ღ მის წინასწარ-მეტყველის მაჭმადისა!»

როგორც გვარწმუნებენ არაბნი, ცა ღ მიწა შეიძრ-
ნენ; საბას ტბა კიდიღან გადმოსკდა ღ სრულიად
ღამრა; მდინარე ტიბრი აღელდა ღ წარღვნა გარშე-
მო მიწები. სპარსეთის მეფის სოზროის სასახლე
ღაინგრა სამირკვლიანად. იმ საშინელს ღამეს ზარსე-
თის მოსამართლემ ებღმა ნახა სიზმარი, რომ განათ-
რებული აქლემი ერთმა ფალავანმა დაამშვიდა. მეორე
ღღეს ეს სიზმარი უანბო თავის კელმწიუეს ღ აუსენა
სიზმარი ესრედ, რომ სპარსეთი დიდ შიშს მოელის
არაბეთის მსრიაო. იმავე მაჭმადის შობის ღამეს,
ზორთასტრის წმინდა ცეცხლი, რომელიცა ენთო
გაუქრობლად სამლოცველოში რამდენიმე ათასი წლის
განმავლობაში, უცებ გაქრა, ღ კერაები ძირს გადმოც-
ვიდნენ. ბოროტნი სულნი, რომელნიცა სცხოვრებ-
ნენ ვარსკლავების უკანა მსრია მოფარებით, გადმო-
წილ იქმნენ ანგელოზთაგან ღ დაიღუპნენ საუკუ-
ნოდ დიდს ოკეანოს სირღმეში. ნათესავნი ასლად
შობილისა სიხარულით ღ განცვიურებით მოცულნი
იუენენ; იმისმან ღედის მძამან, რომელიცა იყო ვარს-
კლავთ მრიცსველი, გამოუცხადა მეკვას ქალაქას

მცხოვრებელთ, რომ ახალად ნაშობი შეიქმნება ქვე-
ნის ბძანებელიო, დააფუძნებს ერთს დიდს სამეფოს &
დააწესებს ახალსა სარწმუნოებასაო. მეშვიდე დღეს
ემაწვილის ჰაჰამ აბუ-ალ-მოტალებმა, გამართა მეფე-
ლისი & მოიწვია დარბაისელნი კორეიძიტნი; შუა
ჰურის ჭამის დროს მოიყვანა ახალად დაბადებული
ემაწვილი & აჩვენა სტუმრებს, რომელთაცა ჰირები
დაადეს განკვირებისაგან, რადგანაც გარემოცულის ნა-
თელს სრულებით მოეცვა ჩვილის ჰირის-სახე. ემაწ-
ვილს უწოდეს მაჭმადა, ანუ მუხამედი.

მესულმანთა მწერალნი ასე ამ სახით მოგვი-
თხრობენ იმის სასწაულთმოქმედებაზედ; ამ გვარ ზღა-
პრების გარდა, ჩვენ მაჭმადზედ ძირეულ მცირედი ცნო-
ბა გვაქვს, ორი თვისა არ იყო ჯერ კიდევ, რომ
მამა მოუკვდა; არა ფერი არა დარჩენია რა ქონება,
გარდა ხუთის აქლემისა, რამდენიმე ცხვრისა & ერ-
თის მოახლისა, რომელსაცა ერქვა ბარაკატა. ორ
თვემდინ დედა ამინა აწოებდა მუხუსა & როდესაც
დაუძრა, ქმრის სიკვდილის მწუხარების მიზეზით, მა-
შინ დაუწყო ძიძას მებნა, ძაძები ჩამოვიდოდნენ მთის
ხალსაოვან, ემაწვილების ასაყვანათ, მაგრამ ისინი
უფრო მდიდრებს ეტანებოდნენ, ვიდრე ღარიბებსა &

ამ ღარიბი კაცის შვილს სელს ვინ მოჰკიდებდა. ბოლოს ერთს მწუქმის ცოლს შესტვივდა გული, რა შეებრაღა მანძადის სიღარიბე, მოჰკიდა ხელი ზ წაიუვანა თავის სახლში. ამ მეორე დღას ერქვა სა-
ლემბა.

ხალემა მოსთქვამდა ბევრს საკვირველებას მანძადის გამო; ფითომც, როდესაც ხალემა სახედარზედ იჯდა ზ ემაწვილი მეკკითგან მიჰქევანდა თავის სახლში, გზაზედ სახედარმა ენა მოიცა ზ მალლის ხმით გამოიმასოდა, ჩემის ზურგით მიმევას დიდი წინასწარ-მეტყველი ზ დიდი საუბარელი ეოვლად შემძლებელის ღ ერთისაო. გზაზედ ცხვრებს რომ შესვდებოდნენ, თავს უკრავდნენ ზ მთვარე გარდამოხვდა ზეცით, იმ ღამეს შინ რომ მიიუვანა მიძამ, მსე დაემო ძირს დედა მიწაზედ თავი მოუხარა ემაწვილს ზ ისევე ავიდა თავის ბინაზედ.

არაბეთის მწერალნი მოგვითხრობენ, რომ კურო-სევა ღუთისა იმეოფებოდა ხალემას სახლში იმ დღითგან, რა დღითგანაც ემაწვილი მიიუვანა თავის სახლში. ეოველივე იჯახის საქმე კეთილად წარიმართებოდა; სამოვარი მიწები ცხვრისათვის, ზამთარ ზაფხულ მწვანედ ბიბინებდნენ; საქონელი ერთი ათად

გაუმრავლათ; დიდი ზურისა ზ ღვინის მოსავალი ქჷნდათ ეოგელ წლივ ზ მშვიდობა სუფევდა მარად დღე იმათს ოჯახში.

აზაბეთის მელეკუნდენი გვარწმუნებენ ვითომც, ექსის თვისა რომ შეიქმნა, ფესხედ თავისუფლად დგებოდა; შვიდის თვისა დარბოდა, რვა თვისა, ემაწვილებში თამაშობდა ზ შერდულს ისროდა, ათის თვისა წმინდად ლაზარაკობდა, ზ მეთერთმეტე თვეში, ისე ქადაგებდა, რომ მსმენელნი გაკვირვებაში მოჰყვანდა.

ოთხი წლისა რომ იყო, ძიძის შვილი ზ ის რომ მინდორში თამაშობდნენ, უცებ მოევლინა ზეცით მთავარ-ანგელოზი გაბრიელ, გადაუსნა მაჰმადას მკერდი ზ ამოაცალა გული, რომელიცა განწმინდა რა ზ გაასუფთავა, ისევე ჩასდვა თავის ადგილს. ანბობენ იმ დღითგან იწყო წინასწარმეტყველებათ ზ იმის სიტყვებს მიეცათ ღმთიური ძალათ. ამ დროსვე, ანგელოზმა ბეჭებ-შუა დაასვა წინასწარმეტყველების დადიო. მაჰმადას ძიძას ზ იმის ქმარს ეს საწაული რომ შეიტყეს, შეეძინდათ, ჩუწნ ხელში ემაწვილს არა დაემართოს რათ, აიევანეს, ჩამოიევანეს მეკაში ზ ჩააბარეს თავის დედას, აქ სცხოვრებდა მაჰმადა დედასთან. რომ-

დესაც ექვსი წლისა შეიქნა, დედამ წამოიყვანა ქალაქს მედინაში, სადაცა ჰქვანდა თავისი სამშობლო; როდესაც ისევ უკან მობრუნდა ზე შინათკენ მოდიოდა, გზაზედ მოკვდა ამინა ზე დამარხა სოფელს აბეაში, მეკვის ზე მედინას შორის. ბოლოს, როგორც შერე შვეიტყოფო, შვილი ხშირად მოდიოდა დედის საფლავზედ, რა იგონებდა იმის მშობლიურს ამაცს ზე ღოცულობდა.

ერთი მსოფლოდ მოახლე ბარაკატი შერჩა მაჭმადას სახლში, ეს შეიქმნა ახლა მაჭმადის დედა, რომელმაც მიიყვანა ჰანასთან აბდ-ალ-მოტალებთან, ვისთანაც იმყოფებოდა ორი წელიწადი. აქ ძალიან უყვარდათ ზე ალერსიანად ექცეოდნენ მაჭმადსა. მაგრამ, ამასაც რა მოუახლოვდა სიკვდილის დრო, მოუწოდა თავის უფროს შვილს აბუ-ტალებს ზე იმას ჩააბარა მაჭმადი, კეთილმა აბუ-ტალებმა გულში ჩაიკრა ემაწვილი ზე შეიქნა იმ დღითგან მაჭმადის შეორე მამა. რადგანც, როგორც სამკვიდრო, იმას ებარა სამლოცველო ქაზა, სახლშიაც ისე ექცეოდნენ, როგორც შეშვენის სასულიერო წოდების ოჯახის სახლსა, ამისათვის მაჭმადიც

ეჩეოდა' ზე შეისწავლებდა საღმრთო ქცევასა ზე მახრულობასა. ქაბახედ ვილანარაკეთ ზე ჯერ არ გვითქვას, თუ საიდან წარმოდგა ქაბაღ რადამოკიდებულება აქჲს მუსულმანთსედ.

თ ა ვ ი III.

მეკის ძალაჲს და ჟაგის მოთხრობა.

როდესაც ადამ ზე ევა, როგორც მოგვითხრობენ არაბეთის მატყანენი, გამოგდებულნი სამოთხითგან, დადიოდნენ აქა იქ სხჲა ზე სხჲა მხრისაკენ; ადამ უფრო მეტად დადიოდა სარანდების მთებში ანუ ცეილონისა, ხოლო ევა აბრაბეთში, მეწამულის ზღვის კიდეებზედ. ორასი წელიწადი გზა დაბნეულნი ამ ეოფაში იუვნენ ერთი მეორისგან დაძორებულნი იქამოდენ, ვიდრე არ შეინანიეს, ბოლოს იმათი თხოვნა შეიწყნარა ღრმერთმან ზე ერთად შეიყარენ არარატის მთაზედ, ქალაქ მეკის ასლოს: ადამმან მწუხარებით აღუვლინა ღმერთს გულ-მხურვალებით ღოცჲა ზე სთხოვა და მოეცა იმ გვარი სამლოცველო ღმერთს, ანუ სამსხვერპლო, რა გვარიცა ჰქონდათ მათ სამოთხეში, სადაცა დაჰგალობდნენ ანკელონნი ღმრთისა დიდებასა.

ადამის ღოცვა შესძენილ იქმნა. სკინია, ანუ ტაძარი, გარეშე მოსვეული სწეტაკ ღრუბლებით, ანგელოზებმა მოიტანეს ზეცითგან კელ ზ კელ ზ დასდეს, სწორეთ იმგვარი, რა გვარიც იყო სამოთხეში, ამ აზარატის მთაზედ ამ დღათგან მოდიოდა ადამ ამ სამსხვერწლო იდლოცლობდა; დღეში შედგებოდა შემოუვლიდა ამ სამსხვერწლოს იმის მსგავსად, ვათარცა ანგელოზნი უფლიან ეოველ დღე გარშემო ღმერთსა.

ადამის სიკუდილის შემდგომს, მოგვითხრობენ იგივე მემატიანენი, ისე სამსხვერწლო სან მოქცონდათ ანგელოზებს ზ სან მოქცონდათ. ბოლოს დროს იმ სასის სამსხვერწლო ქეთკირისა აღაშენა ადამის შვილმა სივამ, მაგრამ ესეცა სამსხვერწლო დანგრეულ იქმნა წარღვნისაგან. გავიდა რამდენიმე საუკუნე ზ ბოლოს ქამს, ჰატრიაწობის დროს, როდესაც აღარი თავისის ჰატარა შეილით იშმაილით კვდებოდა წუერვილით, იმ ალაგის ახლოს, სადაცა იდგა სამსხვერწლო, ანგელოზმან მოუვლინა მიწითგან წყარო, რომელსაცა უწოდებენ ზემსემს ზ, რომელიცა დღევანდლამდინ არის როგორც საღმრთო კუთხნილება ძაღმადიანელებისა. უცებ წააწოდნენ ამ წყაროს ზ რომ მოიკლეს წუერვილი, მიიწანეს აქ თავიანთი ამხანაგ-

ნიცა. იმათ აქ აღაშენეს ქალაქი, იშმაელიც თავისის დედით თვითან შეითვსეს. როდესაც იშმაილ მოიზარდა, შეიწოთ ცოლი, გაუჩნდნენ ბევრი შვილები. უკანასკნელს დროში, ღუთის ბმანებით ამ იშმაილმა აღაშენა იგივე სამსხვერპლო იმავე ალაკს ქაბაში. როდესაც შენობა კეთდებოდა იშმაილს თავისი მამა აბრაამი ცაეშველებოდა. აბრაამ შენობის დროს სმარობდა ერთს დიდს ქებას, რომელსაცა ხან ერთს ალაკს მიიღებოდა კედელთან, ხან მეორესთან, რადგანც სერაჩოსავით, ზედა დგებოდა. ეს ქება დღესაცა არის, რომელზედაც ხედამენ ზატრიარჩის აბრაამის ფეხის ნადგამის კვალსა. ეს ქება შენობის დროს სერაჩოს მაგიერ მიუტანა თვითან ანგელოზმან გაბრიელ; ზოგნი ანბობენ, ვითომც ეს ქება იყოს სამოთხიდან და გადმოგდებუი იმ დროს, როდესაც ადამ სამოთხიდან გამოაგდეს, ბოლოს წარღვნის დროს დაიკარგა ზ სადღაცა მიწის ქვეშ მოჭევა, სადაცა ეგდო იქამდინ, მინამ გაბრიელ მთავარ-ანგელოზმან არ იშოვნა ზ არ ამოიღო. ზოგნი ანბობენ, ვითომც ეს ქება ეოფილიუოს ოდესმე ანგელოზი, რომელიცა ღმერთს მიუჩინა ადამისათვის ეურის-საგდებლად სამოთხეში, რადგანც ადამს რიგიანად ეურს არ უგდებდა, ამისათვის როგორც ადამს გაუწერა ღმერთი, ისე

ამ ანგელოსსაც გაუწერა, ქუად გარდაქცია ღ სამოთ-
 ხიდგან გამოავდო. ქუა ესე, ბოლოს აბრახამა დაიწ-
 მაელმა, ტაძრის ერთს კუთხეში მოაუოღეს. მლოცველ-
 ნი როდესაც მოდიან ქაბაში, რამდენსაც შემოუვლიან
 სამლოცველოს, იმდენს ამ ქუას მოწიწებითა ჰკოცნი-
 ან. ზირველად როდესაც დაატანეს ეს ქუა კედელში,
 საკვირველი სვეტაკი თეთრი იყო, მაგრამ ბოლოსა ღ
 ბოლოს, თან ღ თან გაშავდა ცოდვილთაგან, ბევრის
 კოცნით. მეორეთ მოსვლის დროს ისევე ეს ქუა ანგე-
 ლოსად იქცევა ღ მოწმად გაჰყვება წინაშე ღუთისა
 იმ მართლმორწმუნეთა, რომელთაცა ქაბაში ერთგუ-
 ლად აღუსრულებიათ წესი. ასე ანბობენ არაბეთის
 მეისტორიენი ამ ქაბაზედ, ზემ-ზემის წუაროზედ ღ ქუა-
 ზედ, რომელსაცა ძრიელ ლოცულობენ აღმოსავლეთის
 ხალხი იშმაილის შთამომავლობანი. მეკაში, სადაცა
 არიან ზემო აღწერილნი საგანნი, მოდიოდნენ სალო-
 ცავად მრთელი არაბეთის ხალხნი მაჰმადის წინათაც.
 ეს სარწმუნოებით ჩვეულება ისე დამკვიდრდა ხალხში,
 რომ ყოველ წელიწადს ოთხის თვის განმავლობაში,
 ქაბის დღეობას, რაც უნდა ომები ყოფილიყო, უნდა
 შეეწვიტათ ღ ყოველიუფრი ამ ქვეყნის ბიწიერებასათჳს
 თავი დაენებებინათ. გადაკიდებულნი ღ მტერნი ერთი

არაბეთის შთამომავალ აბა მეორესედ, ქაბაში სამლოცველოდ უშიშრად მოდიოდნენ, დღეში შვიდჯერ შემოულივდნენ, ანგელოზთ მიბაძვით რამდენსაც შემოუვლიდნენ ჭკოცნიდნენ იმ წმინდა ქუასა და სელაჰის იბანდნენ ზემოხევის წყაროსედ, ნიშნად ისმაილის მოგონებისა. ეს ჩვეულება მაჰმადიანებში დღევანდლამდინ არის დარჩენილი და დიდი ცოდვა არის იმ თათრისათვის, რომელიცა თავის სიცოცხლის განსავლობაში ერთხელაც არ წავიდა სალოცავად ქაბაში.

არაბეთს ჭქონდათ სამი მარსვა წელიწადში. ერთი შვიდ დღეს, მეორე მარსვა ცხრა დღე და მესამე ოცდაათი დღე. ისინი ლოცულობდნენ დღეში სამ ჯერ, მზის ამოსვლისას, შუადღისას და საღამოსედ მზის ჩასვლის დროსა; როდესაც ლოცულობდნენ, ჰირი უნდა ჭქონოდათ ქაბისაკენ. ზოგიერთი ჩვეულება ებრაელთაგანაც ჭქონდათ მიღებული და სძირათა კითხულობდნენ ფსალმუნს, რომელიცა, როგორცა ჭკონებდნენ დაწერილი იყო სიფასვან.

რადგანც მაჰმადი ქაბის მცველის სახლში იზრდებოდა, ამისათვის დიდი მოქმედება ჭქონდა სარწმუნოებას ამახედ, რადგანც სიერმითგანვე სულ სამღვთო საქმეს შეხვეული იყო და სძირად დაუქრდებოდა

თუცა არაბები მიაწერენ იმის გენიოზობას, ღ ზეციურს სასწაულს, მაგრამ ჩუქრ ეს ვიცით რომ ის არსად სწავლაში არ იყო გასწავლილი, როგორც სხუა არაბის შვილები ღ ამას გაჩნდა არათუ სწავლა ჭქონდა, წერა ღ კითხუაც არ იცოდა. მაგრამ უმაწვილი ძრეულ გონიერი იყო, მახვილი გონება ჭქონდა, იყო გამბედავი ღ ჰირ-მიუფერებელი. რადგანც ეოველ წლიუ დიდი მლოცველნი მივიდოდნენ ქაბაში, რომლის დიდს გალავანში მაჭმადი იდგა მლოცველებთან ღ თავის ბიძასთან, ამისათჳს მაჭმადს სხუა ღ სხუა ახალი ანბავეები ესმოდა, ეს ანბავეები მოჭქონდათ მლოცველებს თავიანთ ქვეენებითგან; ამ ახალ ანბავებს დიდის ეურადღებით მოისმენდა მაჭმადი ღ ღრმად ენერგებოდა გულში ღ რამდენიც იზრდებოდა, იმდენი სხუა ღ სხუა ქვეენების ანბავების შესწავლება ემატებოდა.

თ ა ვ ი IV.

პირველი მოგზაურობა მაცხადისა სირიაში.

ახლა მაჭმადი თორმეტის წლისა იყო, მაგრამ გონიერებით თავის ტოლებზედ გადაჭარბებით მეტი

იყო. ამას დიდი სურვილი ჰქონდა ანბანების გაგებისა და ახალის ვითარების ცნობისა, ამის ბიძას აბუტალებს სირიასთან დიდი აღება-მიცემობა ჰქონდა და ქარვანებთან დიდი დამოკიდებულობაცა როდესაც ქარვანები შეიერებოდნენ მეკის ქალაქის მეიდანზედ სირიაში წასასვლელად, მაჭმადს გული უცემდა, რადგანც დიდად უნდოდა უცხო ქვეყნის ნახვა. ბოლოს ვეღარ შეიძაგრა თავი და ერთხელ, როდესაც ამისი ბიძა მიდროდა ქარვანით სირიისაკენ, მიადგა თავის ბიძას მაჭმადი და ესვეწებოდა, მარტო არ დაეკდო სახლში და ესეც თან წაეყვანა.

თუთან აბუტალებიც ფიქრობდა, რომ დრო იყო უმაწვილი შესდგომოდა თავის მამა-პაპათ ხელობასა და ისიც გამოსადეგი იქნებოდა ქარვანში და ამისათვის თავისი ძმის წული სისარულით წაიყვანა სირიაში.

გზა მდებარეობდა მდიდარი ბუნების შუა, მიდიოდა ქარვანი და მოქარვანენი გზაზედ შეექცეოდნენ ზღაპრებითა და ასე დროს გართვით მიდიოდნენ; იმ ზღაპრებში, რასაკვირველია ისმოდა საკვირველები დევებისა, ჟერებისა და იმათი თვალთმაქცობისა, ეს დიდად მოქმედებდა მაჭმადის გონებაში. ამ გზაზედ მაჭ-

მადმა მოისძინა ერთი იმ გვარს ზღაპარი, რომელიცა ბოლოს დროს ჩაურთო თავის ეორანში. აი რა ზღაპარი თქვას:

გზასედ ერთის მთის წვერსედ დაინახეს ურიცხვი გამოქვაბულები, სადაცა მინამ მოვიდოდა ქვეყნად ჰატ-რიარსი აბრამ, სცხოვრებდნენ დევები. რადგანც ეს დევები ბოლოს შეიქნენ კერპთაყვანის მცემლები, ამისათვის ღმერთმა მოუვლინა წინასწარმეტყველი ხალეზი, რომ დაეყენებინა ეს თესლი სწორე ღ ჭემპარიტს გზასედ. დევებმა არ მიიღეს ღ ეტოდნენ, ჯერ სასწაული რამ გააჩვენე ღ მერე წინასწარმეტყველად მივიღებთო; უთხრეს, აბა მიწითგან უცებ მაგე აქლემი დაბადეო. სალესმა ილოცა ღ ნახეს რომ დედამიწითგან მაგე აქლემი ამოვიდა. ამის მიხედვით ბევრმა თავი დაანება კერპთაყვანის მცემლობას, მაგრამ ბევრნი ისევე დარჩნენ ძველს ჩვეულებასედ, სალესმა დაუტევა იმათ აქლემი იმის ნიშნად, რომ მოეგონებინათ, უკეთუ ამ აქლემს დაუშავენდნენ რასმე, ზეცა დასჯიდა მათ ეს აქლემი იმდენს იწველიდა, რომ რაც დევები იყვნენ მთაში, ეველასა ჭეოფნიდა. მაგრამ რადგანც მინდორსედ სსჭა აქლემებს ამისაგან მოსვენება არა ჭეონდათ, ეს წმინდა აქლემი დაკლეს. ამასედ ცა გან-

რისხდა, შემოისმა გვრგვინვის ხმა ზე მეორეს დილით ნახეს რომ მრთელი ამ დევების ტომობა სრულებით გაწედა.

ამ ანბავმა ძრიელ იმოქმედა მაჭმადსედ ასე რომ, უკანასკნელს დროში როცა უფლება მოიცა, თავის ხალხს ნებას არ აძლევდა იმ მთას ახლო მიჰყარებოდა.

სხუა ზღაპარი მოისმინა კიდევ მაჭმადმა კნაზედ. მეწამულის ზღვის კიდესედ ერთი ქალაქი მდებარეობდა, რომელსაც ეწოდებოდა ეილა. ადრე აქ იდგნენ ებრაელები, რომელთაც დაუწეეს კერძებს თაფანის-ცემა ზე შეურაცხვეს შაფათი, რომელს დღესაც იჭერდნენ თევსსა. ზეცამ დასაჯა: მოხუცნი უცებ ღორებად გადაიქცნენ, ხოლო ახალგაზდანი—მაიმუნებათა.

ეს ორი ზღაპარი აქ ამისათვის მოვიყვანეთ, რომ მაჭმადმა მოაქცია ეს ორივე თავის ყორანში, იმის მაგალითად, თუ როგორ ურისხდება ზეცა, ვინცა მიხედვს კერძთ თაფანის-მცემლობასა.

არაბეთის მწერალნი გვარწმუნებენ, რომ როდესაც მაჭმადი მიხდევდა ქარვანსა, ზეცა ჭფარვიდა მას ზე უხილაჲდ ანგელოზი ფრთებ გაშლილი თავსედ დაუჩრ-

დიდება სიცხის დროსა, ან თუ გამხმარ ხის ქვეშ
თავს შეაფარებდა, მაშინვე ის ხე ფოთლებით დაიბუ-
რებოდა.

როდესაც გასცილდნენ მოაფიტიანების ბ იამონი-
ტიანების სამშლვარსა, ქარვანი მივიდა ბოსტრიაში,
იორდანის იქით მხარეს, სადაცა იდგნენ მანასესნის
ტომნი, ზღრე აქ იდგნენ ლევიტიანნი ბ ახლა სცხოვ-
რებდნენ ნესტორიანთ ქრისტიანები. ეს ქარვანი აქ ჩა-
მოხტა შესასვენებლად.

ერთის იქაურის მონასტრის ბერებმა, სისარულთ
მიიღეს სტუმრად აბუ ტალები ბ იმისი მძისწული
მაჭმადი. ერთი ამ ბერთაგანი, რომელსაცა ერქვა სერ-
გია, დიდად გაჭკვირდა მაჭმადის გონიერებასა, ისე
ლანჯარაკობდა საღმრთო საგანზედ. ნესტორიან ქრის-
ტიანებს კერპები დიდად სძულდათ ბ არა თუ კერპები,
თუთან სატების თაფვანის-ცემაც ცოდვად მიაჩნდათ,
რადგანც კერპობას მიაჩვენებდა; თითქმის ჯვარიც,
როგორც ქრისტიანობის ემბლემა, მიაჩნდათ
კერპთ თაფვანის-ცემლობად, ამ დროთაჲნ ჩაი,
ნერგა გულში მაჭმადმა ქრისტეს სახარე-
ბის შესწავლა. ამ ბერს მეტად ჩაენერგა გულში
მაჭმადი ბ როდესაც შენიშნა ორ მხრებ შუა დადი,

მაშინათვე მიიღო წინასწარმეტყველად ღ ეუბნებოდა მაჭმადის ბიძას, გაებრთხილებინა მაჭმადი, რომ ებრაელთ არა ევნოთრა. ეს ჩუქნ გეგონია ამისათვის, რომ იმ ბერს უნდოდა ქრისტიანობაზედ მიექცია მაჭმადი ღ ეშინოდა ებრაელთ თავიანთ სარწმუნოებას სარ მიეღებინათ.

მაჭმადი სირიითგან დაბრუნდა მეკვამში. ზღაპრებით რომელიცა შეეცუო გზაზედ, იმის გონება აივსო სსხუა ღ სსხუა შთაბეჭდილებით ღ მონასტერმაც ისე იმოქმედა იმაზედ, რომ სარწმუნოების ქსწავლამ გაიღვიძა იმაში. ბოლოს, სირია უეჯარდა, ამისათვის რომ სარწმუნოების სიუქარული ჰირველად იქ ჩაინერგა იმის გულში, ბოლოს ქამს მაჭმადს ისე უეჯარდა სირია, რომ ასე ღაპარაკობდა იმაზედ.

«ჭეშმარიტად, ყოველთვის სირიას ღმერთი ჭეშრავდა ღ ორმოცამდინ მეტი წინასწარმეტყველი მოუვლინა ამ მხარეს. ერთი კვდებოდა, მეორე წინასწარმეტყველი მოდიოდა, იმათგან კურთხეულ იქმნა ეს ქვეყანა. გისაროდენ სირიის ერნო, რამეთუ ანგელოზთა, ფრთანი მფარველობისა გაუძლიესთ თქუქნზედ?»

ეორანის მეექვსე თავში თქმულია, თუ ვითარ დაანება თავი აბრაამმა კერპობას.

«ბ რეჟა აბრამმა, მამასა თუსსა აზერის:

«რასათუს კელით გამოქანდაკებულსა მიიღებ ღმერთად? შემხარიტად შენცა ბ ერიცა შენი შემცდარნი ხართ.

«მაშინ ბჟე ცისა განიხენა, რათა იხილოს აბ- რამმა, თუ ვითა განაგებს ღმერთი ქეჭენად.

«ოდეს იქნა ღამე ბ სიბნელომ დაჭფარო ქეჭენა, მან იხილა ბრწყინვალე ვარსკვლავი, მანათობელი ქეჭენად ბ ჭრეჟა ერსა თუსსა: ესე არს, თქეჭნისა რწმუნებით, ღმერთი.

«ხოლო ვარსკვლავი განქრა ბ აბრამან სთქუა: მე არა მრწამს ღმერთნი, რომელნიცა ჭერებიან.

«რა იხილა მთოვარე, სთქუა, რასაკვირველია ესე არს ღმერთი, (გარნა მთვარეცა ჩავიდა. რა შემრწუნდა ბ თაუვანისცა ღმერთსა.» მაჩვენე გზა შენი მე ღმერთო, რამეთუ არა შევიქნე მზგავს ერისა ამის, რომელსაცა გზა დაბნევიან.)

«ოდეს იხილა მან მზე, სთქუა; აი, უოველო ცის მნათობებზედ უკეთესი, ეს სწორეთ ღმერთი უნდა იუოს! გარნა მზეცა რა ჩავიდა, მაშინ მიუბრუნდა ერსა თუსსა აბრამ: ჰე ერნო ჩემო, მე არა მრწამს

ნიუთიერებანი იგი, რომელთაცა სადით ღმერთებად.
ჴეშმარიტად, მიუპართავ ზირსა ჩემსა უოვლისა შემოქ-
მედისადმი, რომელმაცა შექმნა ცა ღ ჴქსენა.

თ ა ვ ი V.

მაჴმადის ვაჴრობა ღ ქაჯიჯას ცოლად შერთვა.

მაჴმადმა ახლაგი დაიწყო არაბული ვაჴრობითი
ცხოვრება ღ უოველთჳს ქარვანებთან დადიოდა. როდე-
ზაც ის შეიქმნა თექესმეტის წლისა, ბიძა ღ ის გაე-
მართნენ იემენის ქვეენისაკენ; ამის შემდგომს ამისი
ბიძა რა ებრძოდა საზაზანებს კირეიშიტელებისდასაცველად,
მაჴმადიც იქ იმყოფებოდა. აქ გაიღვიმა მაჴმადის გულ-
ში. სამხედრო ბრძოლის სიუქარულმა. თუცა თითონ
არა ომობდა ღ მხოლოდ ისარს აწოდებდა თავის
ბიძასა. როდესაც მაჴმადი სრული წლოვანი შეიქნა,
მოქარვანენი იჭერდნენ იმას ფასით, როგორც მოჯა-
მაგირეს ღ გაატანდნენ თავიანთ ქარვანსა.

ამაში ის იწურებოდა ზ ხალხს თან ზ თან ემცო
ნაურდებოდა.

მეკეპაში იარმუკობაც იცოდნენ, აქ ვაჭრობის შემ-
დგომს შეიერებოდნენ ხალხნი ზ დროს გასატარებლად
არაკებში ეროი მეორეს ეჯიბრებოდნენ. ვისაც
ლექის წერა შეეძლო, აქ მოჰქონდათ ნაწერი, კითხუ-
ლობდნენ ზ ვისიც კარგი ზოემა იყო, იმას აჯილდო-
ებდნენ. ბოლოს ეს ზოემები არსიუში ინახებოდნენ.
აქ ბევრს კარგს იტეობდა მაჰმადი. აქ იმას ესმოდა
ზოგიერთი ხალხის ისტორია, ჟოგელი სარწმუნოების
ვითარება. მაჰმადი ამას სულ დაწვრილებით ჰკრეფავდა,
რომელიცა ბოლოს თავის ჟორანის შესავსებლად გა-
მოადგნენ.

ამ დროს მეკეპას ქალაქში ერთი მდიდარი ქერივი
დედა-კაცი სცხოვრებდა, რომელსაცა ეწოდებოდა ქაჯი-
ჯა, ეს იყო კორეიშის შთამამავლობისა. ქმარი ის ის
იყო მოუკვდა, ზ დაუტოვა დიდი ქონება. რადგანც
ამ ქერივს არაფინა ჰქვანდა გაეწრცელებინა ქმრის აღებ-
მიცემობა, თავისი ბიძაშვილი ჩუხიმა მიუგზავნა მაჰ-
მადს, რადგანც გაეგონა იმისი ზატოხსნება საქმის
აღსრულებაში, დასდგომოდა მოჯამაგირეთ. ამ დროს
მაჰმადი იყო ოცდა ხუთის წლისა, ვაჟეცა მალიან

ლამაზის სახისა. მაჭმადმა რჩევა ჰკითხა ამათსედა თა-
ვის ბიძას აბუ ტალებს და რა იმან ნება დართო,
დაუდგა მოჯამაგირეთ ქაჯიჯასა. როდესაც დაიწყო
მაჭმადმა ამ მდიდარი დედაკაცის საქმეების რიგიანად
მართვა, ამ ქერივს ისე მოსწონდა იმისი ჰატეოსნება,
რომ აღთქმულს ჯამაგირსედა ერთი ორად დაუწყო მი-
ცემა.

ქაჯიჯა იყო ორმოცის წლისა, მაშასადამე ეს
იყო დამჯდარი და გამოცდილი დედაკაცი. მაჭმადის
ქცევა ძრიელ მოსწონდა და ბოლოს დროს გული
შეუარდა ახალგაზდა ვაჟკაცსედა მაჭმადსედა. ეს უნდა
ვსთქვათ, რომ ეს დედაკაცი იყო ძალიან ლამაზი.
როგორც არაბეთის ლეკენდა მოგვითხრობს, ქაჯიჯას
შეუევარდა მაჭმადი უფრო მაშინ, როდესაც ნახა ეს
შემდგომი სასწაული;

ერთხელ მაჭმადმა დაბრუნებული სირიითგან, მო-
დიოდა შინ, ამ დროს ქაჯიჯა თავისის მოახლეებით,
თავის სახლის ბანსედა იდგა და მოუთმენლივ მოე-
ლოდა მაჭმადს და იმის ქარვანსა. როდესაც დაინახა
მაჭმადი, ნახა რომ ორნი ანგელოზნი ფრთებ გაშ-
ლილნი, უჩრდილებდნენ, რა არის მზემ არ შეაწუხოს
და ისე მოხდევნენ ჰაერით. რა განკვირდა ქაჯიჯა,

მოუბრუნდა ზ ჭკითხა თავის მოასლევებს: »ვერ სედავთ? აბა კარგათ შესედეთ, აი საუფარელი ალლასისა, რო. მელსაც გამოუგზავნია ორი ანგელოზი, რათა დაიცვან ჟოვლის ვნებისაგან!«

მოასლევებმაც შენიშნეს ეს საკვირველება თუ არა, ამაზედ ლეკენდა აღარას ანბობს, ქაჯიჯა უფრო გადირივა სიუფარულით ზ მიუგზავნა მაჭმადს მსახური მოცოქელად, რომ შეერთო ცოლად ქაჯიჯა. როდე-საც მსახურმა მაისარმა ჭკითხა: »მაჭმად, რატომ ცოლს არა თსოულობ?« — »ღონისძიება რომ არა მაქქს, რით შევინახო.« მიუგო მაჭმადმა, — კარგი ლამაზი ზ მდიდარი დედა-კაცი რომ იყოს, შეირთავ? — »მერე ვინ არის ეკ მდიდარი ზ ლამაზი დედა-კაცი? ჭკითხა მაჭმადმა. — »ქაჯიჯა!« მაჭმადს გაუკვირდა.

ქორწინების ღამეს, გამართეს დიდი მეჯლისი, სადაცა მიწვეულნი იყვნენ ქალაქ მეკაში მცხოვრებნი შესანიშნავნი ზირნი, ამათ შორის იყვნენ აბუ ტალებ ზ ხამსა. ღვინო ისმოდა წეაღსავით, სტუმრები გამხიარულდნენ. მაჭმადის სიღარიბე უველამ დაივიწყა. ქება იყო რომ ოთხივ კეთილი ისმოდა. მაჭმადმა უბრძანა, დააკვლევინა აქლემი ზ იქვე დაურიგეს ღარიბებსა. სახლი უველასათჳს გახსნილი იყო ქორწილის

იმას უწოდებდნენ მეტს სახელს ალაშინ, ესე იგი, სარწმუნო კაცს.

ისეთი ნდობა შეიძინა ხალხში, რომ ეოველ და-
ვის საქმეში შუაგაცად ამას ირჩევდნენ და ისე სიმაღ-
ლით გადაჭსჭრიდა საქმეს, რომ ყველას უკვირდით. იმას
გაუჩნდნენ ოთხნი ქალნი და ერთი ვაჟი ქაჯიჯასსაგან,
შვილს ერქვა ეასიმა. ცოტა ხნის შემდგომს შვილი
მოუკვდა. ცოლშვილიანობის დროს მაჰმადი კიდევ რამ-
დენჯერმე გამგზავრდა ქარვანით სირიაში სავაჭროთ,
მაგრამ მოგებას ველარასა შედავდა და რაც მოგებული
ქონდათ იმასაც აკლდებოდა. ბოლოს ამ ხელობას
თავი დაანება და შეუდგა სარწმუნოების გამოცვლის
საქმეს, რადგანც ებრაელთაგან და ქრისტიანებისაგან
ღრმად ქონდა გულში ჩანერგილი. მაჰმადს სახლში
ქვეანდა თავისი ცოლის ბიძაშვილი ვარაყა, რომელი-
ცა იყო კარვად მცოდნე მწიგნობრობისა. ის ჯერ
ეოფილიყო ებრაელი, მერე ქრისტიანი, იმას კარგათ
შეესწავლა ეს ორივე სარწმუნოება, იმას ეთარგმნა
არაბულს ენაზედ ძველი და ახალი აღთქმა და როდე-
საც შინ კითხულობდა ამ საღმრთო წიგნს, მაჰმადი
დიდის უზრადლებით უფრო უგდებდა და თვთოეულს სი-
ტუვას გულში ღრმად ინერგავდა; იმისგანვე მიიღო

ქსწავლა მიბნუსი ღ ტალმუდასი. რაც ეს ქსწავლა შე-
იძინა მაჰმადმა, ხედავდა რომ არაბების სარწმუნოებას
ე. ი. კერწათაუფანის მცემლობას ძრიელ ეწინააღმდე-
გებოდა ღ თითონ ქაბაშიაც წესს ისე ვერ აღასრულებდნენ,
როგორც რიგი იუოა ამისათჳს რომ ქაბაში, სადაც
უნდა ელოცნათ ერთი მხოლოდ უოვლად შემძლებელი
ღ უოვლის შემოქმედი ღმერთი, იმათ სხჳა ღ სხჳა
სწილენძის კერწები დაესხათ ღ იმათა სცემდნენ თაუფან-
სა. მაჰმადის გულში ღრმად მთაიბეჭდა კერწების სი-
ძულილი ღ ცხადად ხედავდა კერწების თაუფანის ცემის
სისულელესა ის დარწმუნებული იუო, სხჳა ღ სხჳა
მსრივ შემინებული სწავლითგან, რომ ერთი მხოლოდ
სარწმუნოება უოფილა ქვეყანაზედ ადამის ღროს, რო-
მელიცა თჳთ ღმერთმან მისცა ადამს, ეს სარწმუნო-
ება არის ის, რომ თაუფანს უნდა ვსცემდეთ ერთსა
მხოლოდ უოვლისა შემოქმედსა ღმერთსაო.

რამდენიც ღრო გადიოდა, იმდენი უფრო საჭი-
როდ ხედავდა, ეს ადამის ღროს მიცემული ღ შემდ-
გომს დაკარგული სარწმუნოება განეახლებინა; ის სარ-
წმუნოება, რომელიცა თან ღ თან ისე შეიცვალა, რომ
კერწათაუფანის მცემელად გადაიქცა, ღ იტუოდა, თუძ-

ცა დრო-გამოშვებით ღმერთი გზავნიდა ქვეყნად დიდ წინასწარმეტყველებს, მაგალითად, რო-გორც მოხვლი-
ნა ღმერთმან ქვეყნად, ნოე, აბრაამ, მოსე & იესო
ქრისტეო, რომ ხალხისთვის ეცნობებინა ერთი ღმერ-
თიო, მაგრამ მაინც კერპობა ვერ მოისპოვო.

მაჰმადმა, გადასწევითა, რომ მოვიდა დრო, სარ-
წმუნოება განახლდეს, ჩამოეზარდეს ქვეყნად თავდაპირ-
ველი ადამის სარწმუნოება. ის ფიქრობდა, საჭირო
იყო ამ საქმის შესასრულებელად წინასწარმეტყველი,
მხოლოდ იმას შეეძლო ადამის პირველი სარწმუნოე-
ბა შემოეტანა & ქაბის ღოცვა პირველ დროს,
ისევე იმ სახით დაეწესებინა & კერპები გადმოეყარა,
ამისათვის იმ წინასწარმეტყველის წოდება თითონ იდო
კისრად & დაუტევა ამ ქვეყნის ამაოება.

ის სძირად შორდებოდა ხალხსა, თავს არიდებდა
იმათ, განდეგილს ცხოვრებას მისდევდა, ავიდოდა ხა-
რას მთაზედ & იქ თავისუფლად ფიქრობდა, თუ რო-
გორ შესდგომოდა ამ მძიმე საქმეს. ის ამ განდეგილე-
ბაში ჭბამავდა ქრისტიან ბერებს, რომელნიცა სსცოვ-
რებდნენ მიერუებულს ალბას მთებში. მივიდოდა ამ
მთაზედ მაჰმადი, მივარდნილს ალბას & რამდენიმე
დღეს ღოცვაში ატარებდა დროს. უფრო სძირად არა-

ბების რამაზანს, მ^რ თელს თვეს იქ განატარებდა ღოცვაში. იმდენსა ფიქრობდა ის ამ დიდ საგანზედ ზე ისე ღრმად ჩაბეჭდილი ჰქონდა გონებაში, რომ სიზმრათაც სულ ის ელანდებოდა. ისე გატაცებული იყო ამ ფიქრით, რომ ზოგჯერ ფიქრისაგან გატაცებულიუგონოდ მიწაზედ დაეშვებოდა. ზოგნი მაჭმადის წინააღმდეგათ ანობენ ამასზედ, რომ ვითომც მაჭმადს გულის წუხილი სჭირდა (ბნედა), მაგრამ მაჭმადიანნი ანობენ, როდესაც ღმერთი მოისურვებდა მაჭმადს დაელაზარებოდა, ხალხის საჩვენებლად უგონოდ გახდოდა ზე საიდუმლოდ თავის ნებას უცხადებდაო.

როდესაც ორმოცის წლისა შეიქმნა, მაშინ მაჭმადმა, როგორც ანობენ არაბნი, მიიღო სრული ზეციური ძალა. ერთხელ მაჭმადი რამაზანის დროს, მრთელს თვეს ღოცულობდა განდევნილი ხარას მთაზედ, იმ დროს, მთავარანგელოზი გაბრიელ კიბით ჩამოეშვა ზეცითგან მიწაზედ ზე მიუტანა მაჭმადს ღმერთისაგან ანბავი ზე მისცა დიდი წიგნი.

— წაიკითხე! უთხრა ანგელოზმან.

— კითხვა რომ არ ვიცი! უპასუხა მაჭმადმა.

— წაიკითხე! განიმეორა ანგელოზმან, — სახელო

თა უფლისათა, რომელმაცა შექმნა ყოველი რაცა არს ქუჭანაზედ; იმის სახელით, რომელმაცა შექმნა კაცი თიხისაგან; წაიკითხე სახელითა უმაღლესისათა, რომელმაცა ასწავლა კაცთა წერა ღ კითხვა.

უცებ მაჭმადს გონება გაუნათლდა, იგრძნო რაღაც რამ მიუწოდელი ჰსწავლა ღ წარიკითხა რაც რამ ნება ღუთისა იყო გამოხატული იმ საღმრთო წიგნში, რომელსაცა ახლა ეწოდება ეორანი. როდესაც კითხვა გაათავა, მაშინ ცით მოვლენილმა ანგელოზმან წარმოსთქვა: «ოჰ მაჭმად, ჰემმარიტად შენა ხარ წინასწარმეტყველი ღუთისა! სოლო მე ვარ ანგელოზი გაბრიელ!»

მოგვითხრობენ, ვითომც მეორეს დილით მაჭმადი შიშისაგან გაუფითლებული მოვარდა თავისი სამლოცველო მთიდგან თავის ცოლ-ქაჯიჯასთან, არა სჯეროდა ბეჯითად წინასწარმეტყველობა ღ უანბო ეს ანბავი. ეს არ იჯერებდა, უთუოდ მომელანდაო, თორემ მე რა წინასწარმეტყველი უნდა ვიყოვო? ჰკითხავდა ცოლსა.

მაგრამ ქაჯიჯას ისე უუვარდა თავისი ქმარი, რომ რაც კი კარგი იყო ქვეყანაზედ, ეველა უნდოდა იმისათჳს.

«სასისარულო ანბავი მომიტანე მაჭმად! ეუბნებოდა სისარულით აღტაცებული ცოლი,—ვუცაჲ მას, ვისაც ხელში ქაჯიჯას სულია, რომ დღეის შემდეგ მე შენ მიმაჩნისარ დიდ წინასწარმეტყველად. გიხაროდენ, დაუმატა ცოლმა, რომ ნახა მაჭმადი მწუხარეთ ჩაფიქრებული,—აღლასი ნებას არავის მისცემს შეურაცხება მოგაყენოს ვინემ. განა არა ხარ კეთილის ჟოფაქცევისა? განა არა ხარ სტუმართ მოყვარე, კაცის შემბრალებელი, ღარიბთ მოწუღლე ზ ჭემმარიტი მოსამართლე?

ქაჯიჯამ მაშინათჳე ეს ანბავი უანბო თავის ბიძაშვილს ვარეკას, რომელმაცა სთარგმნა წერილები. ეს რომ შეიტყო, მაშინვე ქაჯიჯას უხასუხა: «გეუიცები მას, ვის ხელშიაც ვარაკას სულია, რომ შენ მართალს ანბობ ქაჯიჯა! რომელიც ანგელოზი შენს ქმარს გამოსცხადებია, ის ანგელოზი არის, რომელიცა ოდესმე გამოეცხადა მოსე წინასწარმეტყველსა. ეგ ხარება ჭემმარიტია, შენი ქმარი ნამდვილად წინასწარმეტყველია!»

ქაჯიჯას ზ ვარაკის სიტყუებმა, უფრო წააქეზეს მაჭმადი.

ერთი ევროპიელი მსწავლული დოკტორი კუს-

ტავ ვეიელი განაჩევეს ამ ანბავს დაწვრილებით. მა-
რთლა მაჭმადს კვეთება სჭირდა? არაბები იტყვიან,
ქრისტიანების მეისტორიეთ მოუგონეს ეს ცილიო.
მაგრამ ფაქტებით მტკიცდება თუთან ძველთა მუსულ-
მანთა მეისტორიეთაგან, რომ თუთ ნამდვილნი მნა-
სველნი ანბობდნენ, რომ სძირად დაეცემოდა მაჭმადი,
მოჭყეებოდა მრთელის ტანის კანკალს, ზ რაც უნდა
სიცოფე ეოფილიო, ოფლს წამოასხამდა ზ ჰირსედაც
ქაფი მოსდიოდა. თუთ მნასველნი მოწამენი არიან
აეიმა, მაჭმადის ერთი ცოლთაგანი ზ ზეიდა ერთი
იმის მოწაფეთაგანი, როდესაც ეს კვეთება დაემართე-
ბოდა, ისინი ჰკონებდნენ ღმერთი ელახარაკება ზ თა-
ვის ნებას უცხადებსო. ეს კვეთება სიუმაწვილითგანვე
ჭქონდა.

ქაჯიჯას ძრიელ ეშინოდა, ვაჟ თუ არა წმინდა
სული უტრიალებს გვაშიო, უნდა მკითხავი, ანუ ჯა-
დოქარი მოეფანინებინა, რომ როგორმე გვაშითგან გა-
მოეგდოთ არა წმინდა სული, მაგრამ მაჭმადმა აღუგრძალა.
მაჭმადს ძრიელ ეჯავრებოდა, თუ ნასავდა ვინმე იმის
კვეთებას. ერთხელ მაჭმადს ერთმა, სახელად ხარემ-
იბნ-საშექმა ჰქოთხა, საიდან გეცხადება ნება ღუთისაო?
მაჭმადმა მიუგო, ზოგჯერ მესმის სმა, ზარის რეკის

მზგავსი, მაგრამ ვერაფრის ვხედავ ანგელოზის მეტსაო, რომელსაც ცნობა მოაქვსო. ეს უნდა ვიცოდეთ, რომ კვეთებამ ურის წივილი იცის, ზარის ხმის მზგავსად.

თ ა ვ ი VII.

მავალი თავის სწავლას საიდუმლოდ ჰყვანს ხალხში.

ალიას დამოწაფება.

მაჭმადი ჯერ ჰირველად თავის წინასწარმეტყველებას ეუბნებოდა თავის ახლო მეოფეს ხასლობასა საიდუმლოდ. ჰირველი მორწუნე ამისი იყო ამისი მოსამსახურე ზეიდა, ტვედ ჩავარდნილი ამათ ხელში. რამდენიმე წლის შემდგომს ამ ტვეის მამამ რომ შეიტყო შვილი მეკეაში ჰყვანდა, მოვიდა მაჭმადთან შვილის დასახსნელად. მაჭმადმა უთხრა: «უკეთუ მაგასა სურს გამოგვეს, წაიყვანე უსასყიდლოთა, ღ თუ ჩემთანა სურს ეოფნა, დაეხსენი აქ იუოს.» ზეიდა მამას არ გაჰყვა, მაჭმადმა ამ ერთგულებისათვის იშვილა ღ

დიდი სიუჟარული შეიქმნა იმისი. ზეიდა მტკიცის გულთ დაადგა მაცხადის სარწმუნოებასა და შეიქნა დიდი ერთგული.

მაცხადს ამ თავის წინასწარ მეტყველებით, რომ გამოეცხადებინა დიდი საშიშროება მოელოდა როგორც მონათესავეთაგან, ისე მრთელი არაბებისაგან. უამისოთვე ზოგი ერთ არაბებს შერდათ, რომ მაცხადის კკარს ებარა ქაბა და უნდოდათ როგორმე ჩამოერთოთ. ამ შურის მაძიებელთა შორის იყო, ერთი ძრიელ მდიდარი არაბი აბუ სოფიანე. ის იყო თავის მოყვარე და დიდი მოსისხლე მტერი მაცხადისა.

ამ დროს მაცხადი თავის სარწმუნოებას საიდუმლოდ და წენარად ავრცელებდა ხალხში ასე რომ, მრთელი წლის განმავლობაში იმან დააყენა თავის სარწმუნოებაზედ ორმოცამდინ სული, ესენიც ან უცხო ქვეყნელი ახალგაზდობა იყო და ან თავისნი მოსამსახურენი. ლოცვაზედ იკრიბებოდნენ ამ სარწმუნოების მიმდევთ ერთ-ერთის სახლში, ან არა და ერთ გორაზედ გამოქვაბულ კლდეში, მეკვას ქალაქის ახლოს, მაგრამ მაინც საიდუმლოებამ ვერ დაიფარა ისინი ხალხის შეურაცხებისაგან. გამოქვაბულს კლდეში შეუცვიოდნენ რამდენიმე არაბნი და მოუხვდათ ჩხუბი. ერთი კიდევ

დასჭრეს მაჭმადიანებმა; ეს დამჭრელი იუოსაადი, რომელსაცა ხადიან ახლა მაჭმადიანი წმინდა კაცად, რადგანც სარწმუნოების დასაცველად ჰირველად იმან აიღო მახვილი.

ერთი მაჭმადის მტერთაგანი იუო იმისი ბიძა აბუდალა, კაცი მდიდარი, ამჰარტავანი ზეცარე. ამის შვილს ოტას ჰქვანდა ცოლად მაჭმადის მესამე ქალი როკკა; ასე რომ იმათ შორის ორგვარი ნათესაობა იუო. აბულახაბს ცოლად ჰქვანდა მაჭმადის მტრის აბუ-სოფრანეს და, ზე იმის მიზეზით უფრო მტრობდა მაჭმადსა. ის ცუდად იხსენიებდა მაჭმადს რაღაცა სარწმუნოების შემოტანისათვის, მაგრამ იმისი სიტყვები მაჭმადსედ ვერასა მოქმედებდნენ, რადგანც იცოდა ეს იმისი მტრობა ცოლის მხრით იუო, მხოლოდ ის ამასა სწუხდა, რომ იმის ქალს, რომელიცა ჰქვანდა ცოლად აბულახაბის შვილსა, ნებას არ მისცემდა ეს ჩამოკიდება. ამ მიზეზებისაგამო მაჭმადი ხალხისაგან შორს დადიოდა ზე განდევნის ცხოვრებას ირჩევდა. რომელნიც ერთგულნი ნათესავნი ჰქვანდნენ, იმათ ეშინოდათ, მაჭმადი მწუხარებით ავით არ გამხდარიყო, ზოგნი დაიცინებოდნენ ზე ამბობდნენ გიჟი არისო;

უფრო გიჟს უწოდებდა იმისი მტრის აბულახაბის ცოლი ომ-ჯემილი, და აბუ-სოფიანესი.

ამ მწუსარების დროს გამოეცხადა მოვლინება, შეჰველია ეს მოვლინება იქნებოდა ბევრი ფიქრების გამო, მოღანდება, რომელიცა უბძანებდა: «აღსდგე, იქადაგე ღ ადიდე სახელი ღუთისა!» ამის შემდგომს ახლა ის შეუდგა გამბედაობით ქადაგებასა, ჯერ დაუწყო ეს ქადაგება თავის შთამომავლობასა ღ თავის ხალხსა. იმან გამოეცხადა კორეიძიტელებს, დანიშნულს დღეს წასულიყვნენ სიფას გორაზედ, სადაცა უნდა ელანარაგნა იმ საგანზედ, რომელიცა მისცემდა არაბებს კეთილ-დღეობასა. ხალხნი ერთობ იქ შეიყარნენ; იქ მოვიდა აგრეთვე მაჰმადის მტერი ბიძა აბულახაბი, რომელსაც თან მოჰყვა ცოლი ომ-ჯემილი, მაჰმადის გიჟად მწოდებელი. მაჰმადმა დაიწყო ქადაგება, ამცნო თავისი წინასწარმეტყველება ღ იმდენი ვედარ მოასწრო სასწაული ზეგარდამო დაესრულებინა, აბულახაბი, წამოვარდა თავის ალაგითგან, მივარდა, დაუწყო ლანძღვა, რომ ამ ცუდ-უბრალო საქმიანათჳს ხალხი რათ მოაცდინეო, დასწვდა ქუასა ღ სთხლიშა შუბლში, მაჰმადმა აიცდინა ეს ქუა, შესედა მრისხანედ ღ დაემუქარა, წინასწარმეტყველზედ ხე-

ლის გამოღებისათვის, შენ დაიწვები გენიის ცეცხლშიო; ამასთანავე ამტკიცებდა, თუთან მაგისი ცოლი ომ ჯე- მილი, მოიტანს ფიჩხსა და ცეცხლს წაუკიდებსო.

ხალხი დაიშალა. აბუ ლახაბმა და იმის ცოლმა, ეს წვევლა და წინასწარმეტყველება დიდ ხაწუნად მიი- ღეს და უბძანეს თავიანთ შვილს, თავისი ცოლი რო- კაი, მაჭმადის ქალი, გაეგდო სახლითგან, მაჭმადმა ეს გაშვებული თავისი ქალი, უკეთეს არაბს მისცა, იმ არაბს, რომელიცა მიზღვედა მაჭმადის სარწმუნოებასა, ოსმან-იბ-აფანმა სისხარულით შეირთო წინასწარმეტყვე- ლის ქალი.

მაჭმადმა ამ შემთხვევით ხალხისი არ დაკარგა და მეორედ გამოუცხადა ხალს შეერილიყვნენ თუთ იმის სახლში, სადაცა გაუკეთა სადილიცა. იმან სადილს უკან დაუწყო ლაზარაკი ხალხს, თუ ვითა მოევიდნა ზეცით ბძანება ღუთისა, რომელიც უნდა გადსცეს ხალ- ხსა.

«ოჲ, აბდ-ალ მოტალღების შთამომავლობაჲ! წარ- მოსთქუა მაჭმადმა ჭახეს სმით;—აღლახმა წარმოგიუ- ლინათ თქუენ უმეირფასესი საჩუქარი მესია სახელითა ალლახისათა გადმოცემით თქუენ ყოველსა კეთილსა ამა ქვეყანასა ზედა და დაუსრულებელსა სისხარულსა საიქაო-

სა. რომელი იკისრებს თქუცნში ტვირთსა ჩემგან გარ-
დმოცემულსა? რომელი იქნება ჩემი მძა, ჩემი მოად-
გილე, ჩემი ვეზირი?« ვეელანი ჩუმათ იფენენ. ზოგნი
ჰკვირობდნენ, ზოგნი ჩუმათ დაცინებით იღიმებდნენ.
ბოლოს წამოიჭრა ალია, თავის სიუმაწვილის თუხე-
ბით გამოუცხადა მაჰმადს, რომ ის იკისრებს ვოველ-
სავე, რასაც უბძანებს წინასწარმეტვეელი; მაგრამ ესეც
დაუმატა, ჯერეთ გამოუცდელი ბ ემაწვილი ვარო,
მაჰმად გადაეხვია ალიასა ბ მიიკრა გულზედ.

»აი, ვინ არის ჩემი მძა, აი ჩემი ვეზირი, ჩემი
მოადგილე. ჰსთქუა მაჰმადმა, ვეელამ გაუგონეთ მაგას
ბ ვეელანი ემორჩილენით!«

ალიას ასე შეუზოვრად გამოვარდნამ, რომელსაცა
ბაღდადა სხადიდნენ, ვეელა გააცინა ბ ხალხში ხარ-
ხარი შეიქნა. ალიას მამას მასხარათ იგდებდნენ, ისიც
თავის შვილს ღლანს უნდა მორჩილებდესო.

თუმატა მასხარათ აიგდეს ამ ხალხმა მაჰმადი, მაგ-
რამ. მაინც იმათში ბევრნი გამოჩნდნენ, რომელნიცა შე-
უდგნენ მაჰმადის ჰსწავლასა. ბევრნი ებრაელნიც მოიქ-
ცნენ იმის სარწმუნოებაზედ, მაგრამ როდესაც ნახევს
მაჰმადი ნებას აძლევდა ხალხს აქლემის ხორცის ჭა-
მისას, რომელიცა ებრაელთა კანონით აღკრძალულია,

ისევე დასწებეს თავი ისლამიზმს და ებრაელთ სარ-
წმუნოებაზედ მიიქცნენ.

ასლა მაჰმადმა თავი გამოიჩინა, ცხადად დადიო-
და, ხალხს უქადაგებდა და ჩააგონებდა კეწრთთაფანის-
მცემლობისათვის თავი დაენებინათ. აცხადებდა ამასთანა-
ვე თავის დიდ წინასწარმეტყველებასა, გამოგზავნილს
ღმრთისაგან, საქადაგებელ ადგილად უფრო სძირად და-
ჩემებული ჰქონდა ორი გორა, საფისა და კუბეისისა; ეს
მთები იმისი სინაის მთა იყო. გორა ხარაზედ, სძირად
ატარებდა დროს, განდევნილს ცხოვრებაში, ერთს გამოქვა-
ბულს კლდეში, სადაცა ღოცულობდა და საიდანაც რა
მოვიდოდა ქალაქს მეკეაში, გამოაცხადებდა, ღმერთი
მოძეველინა და ეს დარიგება მიბძანა, ხალხს გადმოქ-
ცეთო და აქ მოჰყვებოდა დარიგებასა.

თ ა ვ ი VIII.

მაცხადის სარწმუნოების წესები

შორს მოგვივა, რომ მაცხადის სარწმუნოების კანონები აქ დაწერილებით აღუწეროთ, ჩუქნ მხოლოდ გამოგვრებით მათ, რომელნიცა უმთავრესნი არიან, რომ უკეთ დაუფასოთ.

ეს უნდა ვსთქვათ, რომ მაცხადი ანბობდა ამას, რომ ის არ აფუძნებდა ახალს სარწმუნოებასა, მხოლოდ ის ანახლებდა იმ ჰირველ სარწმუნოებასა, რომელიცა მეფობდა ადამის დროს ღ იუო მოცემული თუთან ღუთისაგან. ჩუქნ მივდივით,—ასე სწერია უორანა ში: მართლ მორწმუნე აბრამის სარწმუნოებასა, რომელიცა არ იუო კერზოთაუჟანის მცემელი. ჩუქნა გვრწამს ღმერთი ღ ის, რაცა მან მოგვიუღინა; ღ გვრწამს იგი, რაცა გადმოგვცა ღმერთმან აბრამისა ღ იზმაილის ჰირით მოსე ღ იესო ქრისტეს შუამავლობით; არა ვითარსა ცელილებასა არ ვახდენთ, ხოლო ღმერ-

თსა ერთგულად თაუჴანსა ვცემთ.»

ეორანი დროთი დრო ხალხს მიეცემოდა, მაჴმადის ხელით, ის ამ ეორანს არ იჩემებდა, მხოლოდ ანბობდა, ღმერთი გიგზავნით ჩემის ხელითაო; რაც მიგ სწერია, თუთან ღუთის სიტყვებიაო, ერთის სიტყვით თუთან ღმერთი ლაზარაკობს ეორანშიაო. «ჩუჴნ გადდმოგეცით წიგნი ჴემძარიტებისა, რომელიცა ამტკიცებს სამღრთო წერილსა ღ იცვამს სიწმინდით მიჴირველ მეოფობასა.»

მაჴმადის სიტყვით, მოსეს სჯული კაცობრიობას მსახურებდა ღ აეენებდა სწორე გზასედ; როდესაც იესო ქრისტე მოვიდა, იმან მოსეს სჯული შესცვალა სახარებით; ხოლო ახლა, მაჴმადის დროს, მოსეს სჯულმაც ღ სახარებაჲც უნდა დაუთმონ ალაგი ეორანსა, რომელიცა უფრო ცხადი ღ უფრო სრულია ამისათჴს რომ რაც რამ მოსეს სჯულში ღ სახარებაში შეცდომა არის, იმას ეორანი სრულებით ასწორებს ღ მართავს. ეორანი არის სრული ღ შეუსდომელი კანონი, ამის შემდგომს აღარაფითარი ჴეგარდამო მოვლინება იჴნება. მაჴმადი არის უკანასკნელად მოსული ქვეყნად ღ დიდი წინასწარმეტყველი.

მაჭმადს ჰირველ კანონად აქუს ერთი მხოლოდ ცისა ზ ქვეყნის შემოქმედი ღმერთი. «არა არს ღმერთი, ღმერთის მეტი.» ეს იყო ჰირველი იმისი სიტყვა, აქედან მიიღო ამ სარწმუნოებამ წოდება ისლამიზმისა, რომელიცა ნიშნავს არაბულს ენაზედ ღმერთის მორჩილებასა. ამ კანონს დაუმატეს კიდევ. «მაჭმადი წინასწარმეტყველი ღმერთისა.»

ამას გარდა მაჭმადის კანონით, სწამთ, რომ არიან ანგელოზნი, წინასწარმეტყველნი, იქნება მკვდრის აღდგენა, არის საუკუნო ცხოვრება. ესენი გამოუკვლევა მაჭმადს ძველის აღთქმიდგან, ზ იმ წიგნებითგან, რომეოსაცა უწოდებენ მიბნუს ზ ტალმუდს. მაჭმადი ჰატივისმცემელი იყო სიუმაწვილით ებრაელთ სარწმუნოებისა, ანბობენ ვითომც იმისი დედა ამ სარწმუნოებისა იყო.

მრთელი გორანის დაწოხილობა, დაფუძნებულია ქრისტიანობრივ სწავლაზედ; როგორც თუთან მაჭმდმა შეისწავლა არაბეთში მეოფ ქრისტიანებისგან, გორანი დიდი ჰატივის ცემით მოიხსენიებს იესო ქრისტესა, როგორც ზეგარდამო მოვლინებულს დიდსა წინასწარმეტყველსა, მაჭმადის წინათ, კაცბრიობის გასაღმართავად, მაგრამ იმის ღმერთებრივ უფლებას უარსა

ჭეოფს ზ მიაწერს ხალხის უმეტრებასა.

ბევრი ადგილები არის ეორანში ამოწერილი სა-
სარებიტგან. აი მაგალიტად:

«მოექცე სხვატა ისე, როგორც შენა გსურს სხუ-
ანი მოგექცნენ:»

»ნუ იქნები უსამართლო სხუტბთან ზ არცა სხუა
მოგეპრობა უსამართლოდ.»

»უკეთუ მოვალეს არ ძალუძს ვალის გადანდა, მა-
სესხებელი მოელოდეს, როდესაც გაუადვილდება ვა-
ლის მიცემა,—გარნა უკეთესი იქნება, ეს ვალი, მოწ-
ვალებად აჩუქოს.

»ექვა ვაჭარნო, სიცრუე ზ მოტუება განარისხებს
ღმერთსა, სოლო მოწვალეა დაამშვიდებს მის განრის-
ხებასა. იგი, რომელიცა ჭეიდის ცუდსა ნიფოსა, ზ
ჭეარავს ნაკლულევანებასა, მოიწოდებს რისხუასა ღუ-
თისასა ზ ანგელოშთა წევასა.»

«სხვის, გაჭირვებულისაგან, ნუ გამოჩებით თქუტ-
ნის სარგებლობისათჳს.—რათა იუიღოთ მისგან ნიფ-
თი, იმის საზიანოთ; უკეთესი იქნება გამოიფანოთ
იგი სიღარიბისაგან. მშიერს აჭამე, მწუერვალს ასვი,
სნეულს დახედე, ჰერობილი განათავისუფლე, უკეთუ
უსამართლოდ იტანჯებოდეს.»

«ნუ უეურებ სიძულულით შენ მოუვას; ნუ ივლი დედამიწაზედ ამჰარტაუნად, რამეთუ ღმერთი ამჰარტაუნათა შემოსრავს, იუავ მშვიდი ჯ სუძარი. რამეთუ ვეელა ხმაზედ საზიზღარი არის, სმა ვირისა.»

სასტიკად აღუკრძალავ მატყმადი კერწთაუფანის-მცემლობასა, მხოლოდ ქაბაში ლოცვა, განწესებულ იყო, სადაცა ერთსა მხოლოდ ღმერთსა სცემდნენ თაუფანსა, რა კერაები გადმოაურეფინა ჯ ზატოვსა სცცემდნენ ზენ-ზემის წუაროსა, როგორც წმინდა სასსოვარსა.

არაბების ჩვეულებათა, თავაძირის ჯ ხელების დაბანა ლოცვის წინათ, ახლაც არის მიღებული მატყმადიანებში, ლოცვა უნდა თქვან თავის დროზედ, რამდენჯერმე მუხლი უნდა მოეუარათ იმ მხრივ, რომელ მხრისაკენაც ქაბა არის.

ყოველი ლოცვის შემდგომს ჟორანიდგან კითხულობდნენ, ჟორანის მეორე თავიდან, შემდგომს მუხლსა. ანბობენ, ვითომც არაბულს ენაზედ, მჭევრ-მეტყველებით თურმე არს გამოხატული ვეელა მუხლი, ჟორანში:

»ღმერთო! არა არის ღმერთი, თუნოერ ღუთისა ღუთისა ცხოველისა, საუკუნოდ მეოფისა; მას არა

სმინავს, არცა სთვლემს. იმას ეკუთვნის ცანი ჭქეჭ-
უნა ზე ჟოველივე რაც მასედ იმოუფება. ვინ გაბედავს
მიუხსლოვდეს მას? მან უწყის განვლილიც ზე მომავა-
ლიც. არავის ძალუმს შეიტყოს საიდუმლოება მისი,
გარდა მისა, რაც მან ამცნო, წინასწარმეტყველთ სა-
შუალობით. უფლება მისი მოეფინაბა ცათა ზე ქეჭვა-
ნათა გარეშე. იგი არს უმაღლესი, ეოვლად შემძლე-
ბელი

მაჰმადი ამტკიცებდა, რომ ლოცვა ზე მარსულობა
მიუცილებლად საჭირო იყო. «ანგელოზნი, ანბობს ის,
დადიან ჩუქნსა ზე ღუთისა შორის, დღე ზე ღამ, ოდეს
ანგელოზნი ღამისა ავლენ ცაში, ჰკითხავს ღმერთი
მათ; რა მდგომარეობაში დაუტევეს მათ მისგან გაჩე-
ნილი? ჩუქნ რომ მიჟვლით ლოცვაზედ იდგნენ ზე როს
მოვდიოდით ლოცულობდნენო. მიუგებენ იგინი.“

მკუდართა აღდგენას დიდი მკზავსება აქვს სახა-
რებასთან, მხოლოთ ზოგიერთნი არეულნი აზრები ზე
დაუჯერებელნი შემოუტანია სსუა წიგნებიდგან. აი რა-
სა სწერს ეორანის მერვე თავში:

„ეოვლადმოწყალის ღუთისა სახელით, მოვა დღე,
ოდეს დაბნელდება მზე, ზე ვარსკლავნი ჩამოსცვივიან.

„ოდეს მაკე აქლემი დატუებული იქნება ეოველთავან,

ხოლო გარეულნი ჰირუტენი, შიშისაგან შეიერებიან ერთს ალაგას.

„ოდეს აღელდებიან ზვირთნი ოკეანოსანი ღ სულნი მკვდართა ხელმეორედ შეუერთდებიან თავიანთ სხეულსა.

„ოდეს ემაწვილსა ქალსა, ცოცხლად დასწვამენ ღ იეითხავს, თუ რა დანაშაულობისათჳს მსხვერწლად სწირვენ? ღ საუკუნო წიგნი გახსნილნი ეწეობიან.

„ოდეს ცანი განქრებიან დამწვარ აღის მსგავსად, ჯოჯოხეთი აენთება ცეცხლით ღ გამოჩნდებიან სამოთხის სიამოვნებანი.

„იმ დღეს ეოველმა სულმა გამოტყნით უნდა წარმოხტყას თავისი ცოდვების აღსარება.

„ჴმმარიტათ, გეუიცებით ვარსკვლავებსა, რომელნიცა მსწრაულ მომდინარეობენ ცაზედ ღ მსწრაულ ქრებიან გორიზონტზედ; გეუიცებით ღამის სიწუდიადეს ღ დღის განთიადს, რომ ეს სიტყვები არ არიან თქმულნი ბოროტის სულისაგან, გარნა ანგელოზისაგან, რომელსაცა აქეს უფლება ღ ღირსება; ანგელოზისაგან, რომელსაცა აქეს ალლახის რწმუნე-

ბა.—მისსა უფლებასა ქვეშე არიან სხუბ ანგელოზნი ღ
ემორჩილებიან მას. ხოლო მმა თქუენი მაჰმადი, უგუ-
ნური არ არის. მან იხილა ზეცოური მთხრობელი
ნათელს გორიზონტზედ ღ სიტყვანი მისნი უნდა ჩაგა-
გონოთ თქუენ.

უხილაგი ძალები

უხილაგი, შეუსები, ძალები.

თვალო უჩენნი, სელო უხლები, მქრალევი,
მოდალენი ვით ძლიერნი გძირულად
მიზიდავენ, ვნასო შენი თვალები.

რომ არ მსურდეს მე შენი მოგონება,
არ ჭფიქრობდეს შენზედ ჩემი გონება,
გულს არ სურდეს ნასოს შენი თვალები,
თავს მადგიან უხილაგი ძალები.

სულს ძირუევენ, მუსლს ჭძალობენ ვნასო მე,
ძილს არ მკვრიან, გულსა მერიან დღე ღამე,
თავს მადგიან მიბძანებენ ძალები:

უთუოთა ვნასო შენი თვალები!

ხან არა მსურს ვემორჩილო ძალებსა,
ვეერაობ, ვუიქრობ, არა ვნასავ თვალებსა,
მავრამ ისევ თავს მადგიან ძალები,
მიბრძანებენ: ვნასო შენი თვალები!

მაგრამ როდეს აღარა მაქვს ძალები,
 უხილავსა ბატონს ვემორჩილები,
 მხიარულათ დამწვდებიან თვალები,
 სიკვდილამდის მე მათ ვენაცვალები!

მიხ. შავლენოვი.

საოცარი სიზმარი (პუშკინით)

ერთხელა ვნახე საოცარი ესე სიზმარი,
 ვითომც ვიუავი ჰორფირ ქვეშე მეფე მდიდარი,
 დ მასაც ვგრძნობდი თან რომ, ვითომც შენ შეკიუბრე,
 დ ბრძანებლობაც ქვეყანაზედ მუის დავიმუარე.
 მე ჩემს სიუვარულს შენს ფერსთ ქვეშე ვაღვიარებდი,
 ვით სიუვარულის ღმერთას ეგრეთ ვაღვიარებდი,
 მაგრამ მსწრაფლ განქრა საოცარი ეს წარმოდგენა,
 განქრა მეუობაც, მხოლოდ გჭვრეტავ ისევე შენა.
 მიხ. ფავლენოვი.

იანვრის 4,—1874 წელსა.